

Antik Yunan ve Roma

Sir James George Frazer

Çeviren
Ulus Sevdî

Bilge
Kültür • Sanat

İÇİNDEKİLER

ANTİK YUNAN

Pausanias ve Yunanistan Tasviri	11
İnsanın Yaratılışı	29
Marathon	31
Atina Limanı	37
Eleusis	48
Delfi	50
Aeskhines Delfi’de	52
Styx’in Düşüşü	53
Korint’in Aratus Tarafından Ele Geçirilmesi	58
Olympia	60
Megara ve Korint Kıstağı	61
Hymettus (İmittos) Dağı	65
Sparta	67
Phyle	69
Tretus ve Miken Geçidi	71
Praksiteles’in Hermes’i	77
Perikles	78

ROMA

Fasti	99
Roma Tanrısı Jüpiter	104
Roma Tanrısı Janus	107
Kibele’nin Karşılığı	109
Kibele’nin Dilenci Keşifleri	111

Secular Oyunlar	112
Palladium	119
Roma'daki Galyahlar	122
Curtius Gölü	123
Trasimene Gölü	126
Castor ve Pollux Tapınağı	127
Roma'da Güneş'e Tapınma	133
Satürnalia	140
Genç Plinius Döneminde Roma'da Yaşam	145
Antik Çağda Yaygın Olan Bazı Batıl İnançlar	181
Düğümler ve Yüzükler	200

Antik Yunan

Pausanias ve Yunanistan Tasviri

Klasik edebiyatın yıkıntıları arasında Pausanias'ın *Yunanistan'ın Tasviri* adlı eserinin günümüze kadar ulaşmış olması tuhaf bir tesadüf olarak değerlendirilebilir. Bu eserde, MS 2. yüzyılda Yunanistan'ın durumuna ilişkin bir görgü tanığının sade ve abartısız bir anlatımına sahibiz. Antik dünyanın başka hiçbir bölgesi hakkında bu kadar ayrıntılı ve güvenilir bir anlatım günümüze kadar ulaşmamıştır. Eğer bir çağda kayıtlarının korunmasını istediğimiz bir ülke seçme özgürlüğümüz olsaydı, seçimimiz Antoninuslar dönemindeki Yunanistan'dan yana olabilirdi. Başka hiçbir halk, modern uygarlığın gidişatı üzerinde Yunanlar kadar derin ve kalıcı bir etki bırakmamıştır ve inişli çıkışlı ama görkemli tarihlerinin tüm izleri, MS 2. yüzyılda olduğu kadar kapsamlı bir şekilde incelenmemiştir. Gerçekten de, ulusun büyük çağı çoktan sona ermişti, ancak barış ve imparatorluk himayesinin ışığında Yunan sanatı ve edebiyatı yeniden filizlenmişti. Yeni tapınaklar inşa edilmiş, yeni heykeller yapılmış, yeni tiyatrolar, hamamlar ve su kemerleri halkın eğlencesi ve konforu için hizmet vermeye başlamıştı. Eserlerini dünyanın kolay kolay unutmayacağı yeni yazarlar arasında Plutarkhos ve Lukianos gibi büyük isimleri saymak yeterlidir.

Antik dünyanın bu ılık sonbaharında -belki de pastırma yazında- Yunan dehasının son kalıntıları toplanırken, Hadrianus, Antoninuslar ve Lukianos'un çağdaşı olan Pausanias Yunanistan'ı anlatan eserini yazdı. Tam zamanında hem de. Hadrianus henüz hayattayken Yunanistan'ı süsleyen görkemli yapıları ve bir başka cömert sanat hamisi olan Herodes Atticus'un Yunan yaşamının ve dininin bazı büyük merkezlerinde inşa ettiği, neredeyse aynı derecede görkemli olan yapıları anlatabildi. Ancak tüm bu

görmekli görüntünün altında çöküş başlamıştı bile. Yaklaşık bir asır önce, İmparator Nero, Korint'te Yunanistan'ın kurtuluşunu ilan ettiği konuşmasında, bundan daha fazla insanın yararlanabileceği başka ve daha mutlu günlerde kendisine bu lütfu bahşetme fırsatı verilmediğinden yakınmıştı. Bu imparatorluk bildirisinden birkaç yıl sonra Plutarkhos, genel olarak dünyanın ve özellikle de Yunanistan'ın iç karışıklıklar ve savaşlar nedeniyle nüfusunun azaldığını; tüm ülkenin artık sahaya sadece üç bin piyade sürebileceğini, bu sayının eskiden Megara'nın tek başına Plataea'da Perslere karşı gönderdiği asker sayısına eşit olduğunu; gündüzleri ise, Boeotia'nın (Böotya) en ünlü kâhinlerinden birinin yaşadığı yerde, sürüsünü otlatan yalnız bir çoban dışında hiçbir insanla karşılaşmadığını söyledi. Dio Hrisostom, kendi zamanında Thebai kentinin büyük bir kısmının terk edilmiş durumda olduğunu ve antik pazar yerinin kalıntıları arasında yalnızca tek bir heykelin ayakta kaldığını anlatır. Yine aynı kişi, surların içindeki alanın çoğunun otlak veya çalılıklarla kaplı olduğu, gymnasiumun, dalgalanan ekinlerin arasında yer yer Herakles (Herkül) ve diğer tanrıların heykellerinin yükseldiği verimli bir tarla olduğu ve koyunların otlarla kaplı pazar meydanındaki kamu binalarının çevresinde huzur içinde otlatıldığı Euboea kırsalını anlatmıştır. Lukianos, *Ölülerin Diyalogları* adlı eserinde, Kithaeron'u sadece birkaç hizmetçiyle geçmeye cesaret ettiği için kendini acıyla suçlayan zengin bir adamın ruhunu anlatır. Bu adam, Eleutherae'nin gri kalıntılarının günümüzde de aynı geçide baktığı noktadaki yolda haydutlar tarafından saldırıya uğrayıp öldürülmüştür. Lukianos'un yaşadığı dönemde, eski savaşlar nedeniyle harap olmuş olan bu bölge, şimdi olduğundan daha ıssız ve terk edilmiş görünüyordu. Bu durumun en iyi tanığı Pausanias'tır. Tekrar tekrar küçülmüş veya harap olmuş kentleri, terk edilmiş köyleri, çatısız tapınakları, kültülsüz sunakları ve heykelsiz kaideleri, bir zamanlar bir adı olan ve tarihte rol oynamış yerlerin soluk izlerini görür. Ünlü bir kentin bulunduğu yere geldiğinde, burayı bir bağ olarak bulur. Harap olmuş bir tapınakta, yıkık duvarlara tutunmuş, taşları parçalayan büyük bir sarmaşık görür. Başka bir yerde ise, bir tapınağın yerini gösteren göğe

doğru uzanan yüksek sütunlardan başka bir şey kalmamıştır. Zamanın, ihmalin, siyasi köleliğin ve bir ulusun gücünü tüketen tüm o belirsiz, tanımlanamaz etkenlerin yol açtığı yavaş çürümeyi hızlandırmak isteyen ani ve şiddetli yıkım güçleri de yoktur. Pausanias'ın yaşamı boyunca, daha nicelerinin uğursuz öncüsü olan kuzeyli barbar sürüsü, Yunanistan'ın kalbine ateş ve kılıçla saldırdı ve Roma dünyası, nüfusunu azaltan, enerjisini zayıflatan ve sanatın çöküşünü hızlandıran o büyük salgınla harap oldu.

Pausanias'ın hayatı hakkında bildiklerimiz tamamen onun yazılarından derlenmiştir. Yazardan neredeyse hiç bahsetmeyen antik kaynaklar, yazar hakkında oldukça sessiz kalmışlardır.

Neyse ki yazdığı tarih kesin. Elis hakkındaki anlatımının başında, Korint'in yeniden kurulmasından bu yana iki yüz on yedi yıl geçtiğini söylüyor. Korint MÖ 44'te yeniden kurulduğuna göre, Pausanias'ın beşinci kitabını MS 174'te, Marcus Aurelius'un hükümdarlığı döneminde yazdığını görüyoruz. Bu tarihle kitabındaki diğer tüm kronolojik göstergeler birbiriyle uyumaktadır. Nitekim, MS 125'te dikilen heykellerden, kendi döneminin sanatının örnekleri olarak bahseder. Yine, Hadrianus'un çağdaşı olduğunu ve Hadrianus'un gözdesi Antinous'u hiç görmediğini anlatır. Hadrianus MS 138'de öldü ve Antinous'un Mısır'daki gizemli ölümü ise MS 130'da gerçekleşmiş gibi görünüyor. Pausanias'ın sözlerinden, Antinous'u hayattayken hiç görmemiş olsa da, onu görebilecek yaşta olduğu sonucunu çıkarmak doğaldır; buradan, yazarımızın Antinous'un öldüğü tarih olan MS 130'dan çok önce doğduğu sonucuna varabiliriz. Yazarın bahsettiği son tarihî olay, Costobokların Yunanistan'a yaptığı saldırıdır. Bu olay, MS 166 ile MS 180 arasında, muhtemelen MS 176'da gerçekleşmiş gibi görünmektedir.

Pausanias'ın doğum yeri, doğum tarihi kadar kesin değildir, ancak onun bir Lidyalı olduğuna inanmak için sağlam gerekçeler vardır. Çünkü ülkesinde Pelops ve Tantalus'un yaşadığı döneme ait izlerin hâlâ görülebildiğini söyledikten sonra, Sipylus Dağı ve çevresinde bu eski prenslerin adlarıyla ilişkilendirilen bazı anıtlar ve doğal güzelliklerden bahseder. Bu durum, Lidya'daki Sipylus Dağı çevresindeki bölgenin onun memleketi

olduğunu neredeyse dolaysız bir şekilde doğrulamaktadır. Aynı şey, daha az dolaysız olsa da, bölgeye yönelik ayrıntılı bilgisi ve manzarasına ve efsanelerine tekrar tekrar atıfta bulunarak gösterdiği apaçık sevgisinden de anlaşılmaktadır. Tepelerin kalbindeki durgun Tantalus Gölü'nün üzerinde süzülen beyaz kartalları görmüştü; aynı kahramanın Sipylus Dağı'ndaki görkemli mezarını, berrak gölün kıyısındaki yıkık kenti, kanyonun üzerinde yükselen baş döndürücü zirveyi taçlandıran Pelops'un kayaya oyulmuş tahtını ve halkın hayal gücünün çocukları için ağlayan yası Niobe olarak gördüğü su damlayan kayayı görmüştü. Sipylus Dağı'ndan bahsederken üç kez uçup gittiğini gördüğü çekirge sürülerinden, köylülerin çılgın danslarından ve yörenin kayalarından oyulmuş kaba heykeli hâlâ dağın eteklerindeki oyukta görülebilen Ana Plastene'nin¹ mabedinden de bahseder. Tüm bunlardan, Pausanias'ın çok iyi bildiği ve sevdiği dağlardan çok uzak olmayan bir yerde doğup büyüdüğü sonucunu çıkarmak yerinde olacaktır. Çocukluğunda bu dağların en ücra köşelerini yürüyerek keşfetmiş ve oduncuların ve avcılarının ağzından eski romantik efsaneleri dinlemiş olabilir. Bazılarının düşündüğü gibi, Sipylus Dağı'nın kuzey eteklerindeki Magnesia kentinde doğup doğmadığını bilemeyiz, ancak kentin dağa yakınlığı bu varsayımı desteklemektedir. Doğum yerinin daha uzak olan Pergamus (Bergama) olması daha az olasıdır, ancak bu kenti bildiğine ve bu kente ilgi duyduğuna dair pek çok kanıt vardır. Lidya doğumlu biri olarak Pausanias'ın Küçük Asya'nın batı kıyılarını iyi biliyor olması doğaldı. Yunanistan dışında, onun bu kadar sık bahsettiği başka bir yer yoktur. İyonya'nın kolonileştirilmesinin tarihini anlatma fırsatını kaçırmaz ve bu güzel toprakların muhteşem iklimini, eşsiz tapınaklarını ve doğa harikalarını vatansever bir gururla anlatır.

Pausanias'ın *Yunanistan'ın Tasviri* adlı eserini yazarkenki amacının ne olduğu, kendisi tarafından hiçbir yerde tam ve açık bir şekilde belirtilmemiştir. Kitabının ne başı ne de sonu, ne önsözü ne de sonsözü vardır. Başlangıçta tek bir giriş sözcüğü

1 Burada bulunan yazıtlardan da anlaşıldığı üzere Lidya'daki Sipylus Dağı bölgesinde bu isim altında tanrıların anası Kibele'ye tapınılıyordu.

bile olmadan Attika'nın tasvirine dalar ve sonunda da Ozolian Locris hakkındaki anlatımını aynı anilikle keser. Bu eserin henüz tamamlanmamış olduğunu düşünmek için nedenler vardır, çünkü Opuntian Locris'i anlatmak niyetinde olduğu anlaşılmaktadır, ancak bu niyeti hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Bununla birlikte, kitabın genel kapsamı ve planının yanı sıra ara sıra yaptığı açıklamalardan da yazarın amacı hakkında oldukça doğru bir fikir edinebiliriz. Nitekim, Atina Akropolü'nü anlatırken aniden, "Ama devam etmeliyim, çünkü tüm Yunanistan'ı anlatmam gerekiyor" şeklinde bir cümle kurar, sanki katetmesi gereken geniş alan düşüncesi onu telaşlandırmış ve acele etmesini söylemiş gibi. Yine, Atina ve Attika hakkındaki açıklamalarını bitirdikten sonra şunu ekler: "Bence Atina gelenekleri ve manzaraları arasında en ünlüleri bunlardır: Başından beri, çok miktardaki malzeme içinden gerçekten dikkate değer olanları seçmeyi amaçladım." Ardından, Sparta'nın tasvirine geçmeden önce amacını daha kesin ve vurgulu bir şekilde açıklar: "Yanlış anlaşılmalrı önlemek adına Attika'daki her şeyi değil, yalnızca en akılda kalıcı olan şeyleri seçerek anlattığımı belirtmiştim. Sparta'yı anlatmaya başlamadan önce de bu ilkeyi tekrarlamak istiyorum. Başından beri, her halk arasında yaygın olan hikâyelerin içerisindeki en değerli olanlarını seçmeyi amaçladım. Planım oldukça uzun süren düşünmelerin ardından belirlendi ve bu planımdan sapmayacağım." Yine, Phlius'un tarihini kısaca anlattıktan sonra, "Şimdi en dikkat çekici manzaraları aktaracağım" der ve Delfi tasvirini şu sözlerle bitirir: "Benim zamanımda Delfi'de kalan en dikkate değer şeyler bunlardı." Olympia'daki heykellerle ilgili notlarını sunarken, bunların tam bir kataloğunu sunmak niyetinde olmadığını, sadece sanatsal değeri veya temsil ettikleri kişilerin şöhreti açısından açıkça en ilgi çekici olanlardan bahsedeceğini belirtmeye özen göstermektedir.

Bunlar ve aynı türden birkaç pasajdan, Pausanias'ın kendi dönemindeki Yunanistan'da var olan veya güncelliğini koruyan en önemli şeyleri ve en akılda kalıcı gelenekleri anlatmak istediği anlaşılıyor. Bu çok büyük bir girişimdi ve başlangıçta bu işin büyüklüğü karşısında kendini baskı altında hissetmesi

ve dolayısıyla Attika'yı ele alan ilk kitapta, dikkat çekici şeyleri daha az sayıda seçmesi ve bunları sonraki kitaplara göre daha az ayrıntılı anlatması şaşırtıcı değildir. Anlatması gereken şeylerin çokluğu karşısında şaşkına dönmekle kalmıyor, bunları nasıl anlatacağına da tam olarak karar veremiyordu. Bir yöntem bulmak için el yordamıyla ilerliyordu. Çalışma ilerledikçe kendini daha rahat hissetmeye başlamış gibi görünüyör; konuların düzeni daha sistematik hâle geliyor, ilgi alanları genişliyor, açıklamaları daha ayrıntılı ve üslubu daha kesin hâle geliyor. İkinci kitap bile, tüm bu açılardan ilk kitaba göre daha büyük bir ilerleme gösteriyor. İki göze çarpan gelişmeden bahsetmek gerekirse, artık kesin olarak topografik anlatım düzenini benimsemiş ve her önemli kentle ilgili anlatımına, o kentin tarihiyle ilgili bir özetle başlamıştır. Öte yandan, ilk kitapta tarihsel bir giriş tamamen eksiktir ve Atina genel olarak topografik bir düzende anlatılsa da, Attika'nın geri kalanı öyle anlatılmamıştır. Pausanias, Atina'dan Eleusis'e giden Kutsal Yol'un anlatımıyla kendisine ve okurlarına labirentte yol gösterecek en iyi ipucunun topografik bağlantılardan bahsetmek olduğunu kesin olarak anlamış gibidir. Çalışmasının geri kalanında, konuyu düzenlerken izlediği genel ilke şudur. Tasvir edeceği bölgenin tarihini ana hatlarıyla anlattıktan sonra, sınır bölgesinden başkente en yakın yol üzerinden ilerler ve yol boyunca ilgisini çeken her şeyi not eder. Başkente vardığında, doğrudan merkeze, genellikle pazar yerine gider, oradaki başlıca yapıları ve anıtları tasvir eder ve ardından merkezden her yöne doğru uzanan sokakları tek tek takip ederek, her birindeki en dikkat çekici olan şeyleri anlatır. Başkent hakkındaki anlatımını bitirdikten sonra, çevredeki bölgeyi de aynı ilkeye göre tasvir eder. Başkentten bölgenin her yerine uzanan ana yolları takip eder ve yol boyunca karşılaştığı en önemli doğal özellikleri, kasabaları, köyleri ve anıtları sistematik olarak not eder. Yolu sınıra kadar takip ettikten sonra, başkente geri döner ve aynı şekilde başka bir yola koyulur, ta ki bu şekilde kentten uzanan tüm önemli yolları bitirene kadar. Sonuncusunun sonuna ulaştığında artık geri dönmez, sınırı geçerek bir sonraki bölgeye geçer ve aynı şekilde burayı da anlatmaya başlar. Korint,

Tomi'ye [Tomis] yapılan uzun ve zorlu yolculuk mecburen kışın yapılmış gibi görünmektedir, çünkü ozan bize soğuk bir Aralık ayında Adriyatik'te titrediğini ve geride bıraktığı arkadaşlarına gemide şiirsel mektuplar yazdığını anlatmaktadır. Gemi burada, onu yola çıktığı limana geri dönmeye zorlayan bir fırtınaya yakalanmış ve sürgündeki ozan, hırçın dalgaların ötesinde, bir daha asla ayak basamayacağı uzak İtalya kıyılarını seyrederek büyük bir acı duymuştur. Korint Kıstağı'nı geçip Kenchreae Limanı'nda tekrar gemiye binmiş, ancak Adriyatik'te olduğu gibi Ege Denizi'nde de fırtınaya yakalanmıştır ve ozanın da belirttiği gibi, Kikladların bile şaşkınlığına yol açacak şekilde, fırtınanın en şiddetli anında şiirler karalamaya devam etmiştir. Semadirek Adası'na uğradıktan sonra Trakya'ya çıkmış ve Bistones diyarından yürüyerek Tomi'ye ulaşmıştır. Yazarımız, karlı Trakya dağlarındaki bu kara yolculuğu sırasında, Sapaealıların ve diğer vahşi dağlıkların Diana ile özdeşleştirdikleri barbar bir tanrıya köpeklerin iç organlarını adak olarak sunduklarını görmüştür.

Yazarımız Tomi'de, sürgünün sıkıcı saatlerini, Roma'daki ailesine, dostlarına ve destekçilerine şiirsel mektuplar yazarak geçirmeye çalıştı. Onlardan, İmparator üzerinde nüfuzlarını kullanarak affedilmesini veya en azından daha yakın ve daha az vahşi bir sürgün yerine gönderilmesini sağlamalarını rica etti. Hatta bu şiirlerin en uzununda doğrudan Augustus'a hitap ederek merhamet diledi, ancak hepsi boşunaydı. Augustus'un ölümünden sonra talihsiz ozan, merhametli yüreğine dokunmak ve en azından cezasının hafifletilmesini umarak, popüler prens Germanicus'a övgü ve yalvarışlarla dolu mektuplar yazdı. Ancak tüm yalvarışları kulak ardı edildi.

Civardaki barbarlar, zaman zaman surların üzerinden fırlattıkları vızıldayan zehirli oklarla, sokaklarda huzur içinde işlerini gören tombul vatandaşları avlamayı umarak, sınır kentindeki yaşamın konforuna herhangi bir katkıda bulunmuyorlardı. Ovidius sık sık bu oklardan bahseder ve hatta kanının bir İskit okunu veya bir Get kılıcını boyama olasılığını bile düşünürdü; ancak onun hayatının bu şekilde beklenmedik bir şekilde sona erdiğini varsaymak için hiçbir nedenimiz yok. Surlardaki nöbetçi yaklaşan bir saldırının sinyalinin verdiğinde ve düşman süvarileri surların etrafında dörtnala dönerken, cesur yürekli ozan, kır saçlı başına bir miğfer geçirir, titreyen elleriyle kılıcı ve kalkanı kavrayarak düşmanla çarpışmak için kapıya koşardı.

Ancak cesur ozan, kötülüğe iyilikle karşılık verdi; Tomi surlarından ufka kadar uzanan, ağaçsız, kuşsuz, kasvetli ovaları istila eden barbar kabilelerin, Getlerin ve Sarmatların dillerini öğrendi. Bu ovalarda bahar çiçekleri açmaz, sonbaharda neşeli çiftçiler görülmezdi ve kasvetli manzarayı bozan tek ürün, yer yer görülen acı pelin otuydu. Bununla birlikte Ovidius yalnızca düşmanlarının dilini öğrenmekle kalmadı. Get dilinde bir şiir yazdı ve bu şiirde, ölen Augustus'un anısına, hayatta kalan dul eşine, oğullarına ve tahtın vârisi İmparator Tiberius'a abartılı denilebilecek kadar büyük övgüler yağdırdı. Bu değerli eseri, Getlerden oluşan bir dinleyici grubuna okuduğunu ve dinleyicilerin onu oklalarının kılıflarını sallayarak alkışladıklarını iddia ediyor. Hatta Get dilini öğrenmesinin Latincesini bozabileceğinden endişe duyduğunu bile dile getirmiştir. Edebiyat açısından olmasa da bilim açısından, bu şiirin yok olması çok üzücüdür; eğer günümüze kadar ulaşmış olsaydı, klasik bir yazarın özen ve titizliği sayesinde korunmuş, ilkel bir dilin eşsiz bir örneği olarak paha biçilmez bir değer taşıyacaktı.

Ozanın kaderine dair sızlanmaları arasında, doğal olarak, Roma dünyasının en uç noktasında, kuzeydeki sürgün yerinin sert iklimine dair birçok gönderme vardır. Orada kışın neredeyse hiç bitmediğini, denizin donduğunu, şarabın buz kütesine dönüştüğünü ve barbarların gıcırdayan öküz arabalarını donmuş Tuna Nehri üzerinde sürdüklerini söyler. Buradaki

insanlar hakkında pek de hoş bir portre çizmez. İçlerinde bir parça Yunan kanı ve Yunan kültürü olduğunu kabul eder, ancak yaratılışlarında daha çok Get barbarlığının izleri olduğunu, bunun da kaba ses tonlarında, asık suratlarında, dağınık saç ve sakallarında ortaya çıktığını ve her erkeğin bir yay, belinde ise en ufak bir tahrikte saplamaya hazır bir bıçak taşıdığını ekler. Ancak, dünyanın bu ucunda dokuz veya on yıl yaşamak, ozanı kaderine bir ölçüde razı etmiş gibi görünmektedir. Tomi'den bir arkadaşına yazdığı son mektuplarından birinde, ona eskiden olduğu gibi huzurlu olduğunu, Tomi halkının sevgisini kazandığını, kendi iyilikleri için onu yanlarında tuttuklarını, ancak kendisinin iyiliği için de seve seve gitmesine izin verdiklerini; Tomi halkının ve komşu kent sakinlerinin, onun onuruna kararnameler çıkararak ve ona vergi muafiyeti tanıyarak dostluklarını açıkça gösterdiklerini anlatır. Neredeyse son mektubunda Tomi halkına hitap ederek, Apeninler'deki sevgili memleketinin halkının bile, onun talihsizliği ve kederi karşısında Tomi halkı kadar nazik davranamayacağını söyler ve hatta Tomi'nin, kendisi için Diana'nın orada kalıp huzur ve barış bulunduğu Delos kadar değerli bir yer hâline geldiğini ekler. Böylece, sürgündeki ozanın üzerine örtü yavaşça, neredeyse şefkatle iner. MS 17 veya 18 yılında, altmış yaşında vefat eder ve dostları arasında, Tomi'de toprağa verilir.

Fasti

Fasti, Metamorfozlar' dan sonra Ovidius'un en ayrıntılı ve önemli eserlerinden biri olarak kabul edilebilir. Roma takvimi üzerine yazılmış şiirsel bir eser olan Fasti, Ocak ayının ilk gününden başlayıp Haziran ayının son gününde aniden sona eren kronolojik bir sırayla yazılmıştır. Ancak şiirde, bahsetmeyi amaçladığı yılın sonraki aylarına tekrar tekrar yapılan atıflar, ozanın Aralık sonuna kadar aynı planla çalışmasını sürdürmeyi amaçladığını kanıtlamaya yeterlidir. Kuşkusuz, elimizdeki şiirde yılın ilk altı ayı için yaptığı gibi, son altı ayın her birine de ayrı bir kitap ayırmayı planlamıştır. Nitekim, sürgündeyken